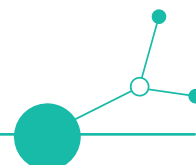

MEDNARODNA PRIMERJAVA ZNAČILNOSTI IN POTREB KRATKIH OSKRBNIH VERIG

Kratek povzetek poročila

Food4CE

Food4CE

Izjava o omejitvi odgovornosti

Stališča in mnenja, izražena v tem dokumentu, so izključno stališča avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali programa Interreg Srednja Evropa. Evropska unija in organ upravljanja nista odgovorna za morebitne napake ali opustitve v vsebini tega dokumenta.

Čeprav smo si prizadevali zagotoviti točnost informacij v tem dokumentu, avtorji in vsi drugi udeleženci konzorcija Food4CE ne dajejo nobenega izrecnega ali implicitnega jamstva, vključno z jamstvi o primernosti za prodajo in ustreznosti za določen namen, vendar ne omejeno zgolj nanje.

Konzorcij Food4CE in njegovi člani, vključno z njihovimi uradniki, zaposlenimi in zastopniki, niso odgovorni za morebitne netočnosti ali opustitve v tem dokumentu, bodisi iz malomarnosti bodisi iz drugih razlogov. Poleg tega konzorcij Food4CE in njegovi člani niso odgovorni za nobeno neposredno, posredno ali posledično izgubo ali škodo, ki bi nastala zaradi uporabe ali zanašanja na kakršne koli informacije ali nasvete iz tega dokumenta.

IZJAVA O AVTORSTVU

Avtorji poročila		
Vrsta avtorja	Ime in priimek	Organizacija (kratko ime kot v PP)
Glavni avtor	Łukasz Brzeziński	Ł-PIT
Sodelujoči	Piotr Nowak	Ł-PIT
Sodelujoči		

Predloga v2.0

Obvestilo o avtorskih pravicah

© Konzorcij Food4CE. Vsebina tega dokumenta je izvirno delo konzorcija Food4CE, razen če je navedeno drugače. Za navedbo predhodno objavljenega gradiva in dela drugih avtorjev so bili uporabljeni ustrezni citati in/ali navedbe. Razmnoževanje tega gradiva je dovoljeno zgolj ob ustreznem navajanju virov.

Kazalo vsebine

1. POVZETEK	3
2. ZNAČILNOSTI IN POTREBE KRATKIH OSKRBNIH VERIG	4
2.1. PREGLED RAZISKAV	4
2.2. ANALIZA LOGISTIČNIH ZNAČILNOSTI IN POTREB KRATKIH OSKRBNIH VERIG.....	5
2.2.1. OBDELAVA NAROČIL	5
2.2.2. SKLADIŠČENJE	6
2.2.3. OBDELAVA PRI PREVOZU	7
2.2.4. DIGITALNE KOMPETENCE	8
2.2.5. POSLOVNE PRAKSE.....	8
2.3. IZZIVI IN PRILOŽNOSTI ZA KRATKE OSKRBNE VERIGE	9
2.3.1. POLJSKA	9
2.3.2. SLOVENIJA	10
2.3.3. AVSTRIJA	11
2.3.4. ITALIJA.....	12
2.3.5. MADŽARSKA	12
2.3.6. SKUPNI IZZIVI IN PRILOŽNOSTI	13

www.interreg-central.eu/food4ce/

Food4CE

1. Povzetek

Kratke oskrbne verige (Short Food Supply Chains, v nadaljevanju: SFSC) predstavljajo poenostavljen pristop k proizvodnji, predelavi, distribuciji in prodaji hrane, kar zmanjšuje število posrednikov in geografske razdalje med proizvajalci in potrošniki. Z osredotočanjem na lokalno ali regionalno oskrbo kratke oskrbne verige poudarjajo preglednost, sledljivost in neposredno komunikacijo med proizvajalci in potrošniki ter spodbujajo tesnejšo povezavo s hrano, ki jo ljudje uživajo. Ta model podpira lokalno gospodarstvo, zmanjšuje vpliv na okolje, ki ga sicer ima prevoz na dolge razdalje ter potrošnikom ponuja bolj svežo in raznoliko hrano.

Ta mednarodna primerjava prikazuje izsledke iz regionalnih poročil na temo kratkih oskrbnih verig v Srednji Evropi, zlasti v Sloveniji, Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Poljskem, ter ponuja bistven pregled tržne dinamike, pričakovanih strank in praks kratkih oskrbnih verig v teh regijah. Ta dokument igra ključno vlogo za platformo za prenos znanja (*Knowledge Transfer Platform*), saj identificira skupne prakse in edinstvene razlike med alternativnimi prehranskimi mrežami (APM). To poročilo ne izpostavlja le področij za izboljšave, temveč tudi predstavlja dobre prakse, in služi kot strateški vir za izboljšanje in optimizacijo kratkih verig preskrbe s hrano v Srednji Evropi.

O projektu Food4CE:

Food4CE je evropski projekt, financiran s strani programa INTERREG Srednja Evropa, namenjen podpori APM pri ustvarjanju trajnostnih in odpornih sistemov oskrbe s hrano. V okviru projekta bo vzpostavljenih 5 lokalnih in 1 transnacionalno inovacijsko središče (IH), ki bo usmerjeno v izboljšanje učinkovitosti APM z razvojem inovativnih orodij in rešitev.

V okviru projekta bosta razviti dve inovativni orodji, platforma za prenos znanja in platforma za povezovanje. Prva bo namenjena izmenjavi dobrih praks in logističnih rešitev, druga pa ustvarjanju novih B2B logističnih rešitev in storitev. Cilj platform je olajšati prenos znanja in izmenjavo med različnimi regijami in akterji ter ustvariti edinstveno mrežo vzajemne podpore za APM v Srednji Evropi.

Projekt bo zagotovil tudi regionalne akcijske načrte za vsako sodelujočo regijo ter transnacionalne (srednje evropske) politične smernice za podporo APM. Cilj projekta je vzpostaviti trajnostni in dolgoročni podporni mehanizem APM, ki bo deloval tudi po koncu projekta.

Z vzpostavitvijo lokalnih in transnacionalnega inovacijskega središča ter razvojem inovativnih orodij in rešitev želimo s pomočjo projekta olajšati izmenjavo znanja in sodelovanje med različnimi akterji in regijami, kar bo privedlo do bolj trajnostnega in dolgoročnega podpornega mehanizma APM.

2. Značilnosti in potrebe kratkih oskrbnih verig

Pojem »kratke oskrbne verige« (KOV) se nanaša na neposreden in poenostavljen sistem pridelave, predelave, distribucije in prodaje živilskih proizvodov, ki vključuje omejeno število posrednikov in minimalne geografske razdalje med proizvajalci in potrošniki. V kratki oskrbni verigi je poudarek na zmanjšanju števila posrednikov in stopenj v proizvodnem in distribucijskem procesu, pri čemer se pogosto poudarja lokalna ali regionalna oskrba in poraba. Namen tega koncepta je povečati preglednost, sledljivost in komunikacijo med proizvajalci in potrošniki ter tako spodbujati tesne povezave med ljudmi in hrano, ki jo uživajo. Kratke oskrbne verige lahko prispevajo k podpori lokalnih gospodarstev, zmanjšanju okoljskih vplivov, povezanih s prevozom na dolge razdalje, ter potrošnikom zagotavljajo bolj svežo in potencialno bolj raznoliko hrano.

Za kratke oskrbne verige v **Sloveniji** so značilni **direktni odnosi** med proizvajalci in potrošniki ter posredniki, kar pomeni, da je poudarek na **lokalni in trajnostni proizvodnji hrane**. Te značilnosti in potrebe v kratkih oskrbnih verigah poudarjajo pomen učinkovitih logističnih rešitev, ki lahko podpirajo neposredne odnose, obvladujejo proizvodnjo v majhnem obsegu in olajšajo lokalne distribucijske mreže. Glavni cilj kratkih oskrbnih verig je ponovna vzpostavitev tesnih povezav med proizvajalci hrane in potrošniki, kar povečuje preglednost, kakovost hrane in ekonomsko uspešnost lokalnih proizvajalcev.

Na **Madžarskem** so za kratke oskrbne verige značilne **neposredne povezave** med proizvajalci in potrošniki, zato se osredotočajo na **trajnostno in lokalno proizvodnjo hrane**. Glavni cilj kratkih oskrbnih verig je ponovna vzpostavitev povezav med proizvajalci hrane in potrošniki, kar bo povečalo preglednost, kakovost hrane in ekonomsko uspešnost lokalnih proizvajalcev.

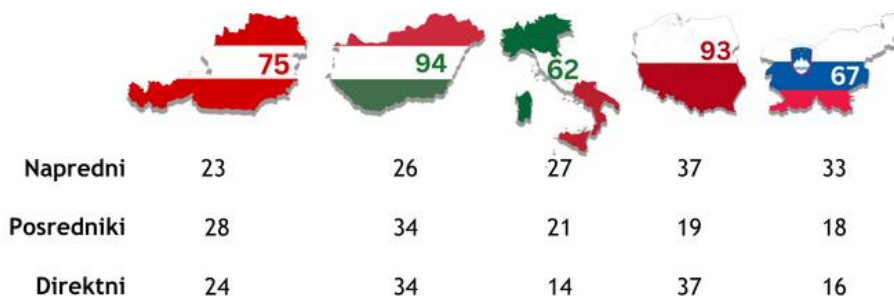
Kratke oskrbne verige na **Poljskem** imajo velik razvojni potencial, ki je posledica **večjega zanimanja potrošnikov in pripravljenosti proizvajalcev za sodelovanje**. Vendar pa se pri delovanju APM soočajo s številnimi izzivi, ki so večinoma povezani z logistiko, vključno s prevozom in pakiranjem. Ključna dejavnika za nadaljnji razvoj APM na Poljskem sta izobraževanje ter sodelovanje med proizvajalci in potrošniki, kar lahko prispeva k oblikovanju bolj odprnega in trajnostnega prehranskega sistema.

Zaradi velike osredotočenosti avstrijskih potrošnikov na ekološko kmetovanje **Avstrija** ponuja **raznolik trg za APM**. Družbeni in politični dogodki v zadnjih letih, kot so pandemija Covida, težave v dobavni verigi in mednarodne krize, so še povečali povpraševanje po regionalnih proizvodih in željo po sledljivosti porekla. Skoraj vsak Avstrijec je v zadnjih šestih mesecih vsaj enkrat kupil ekološko hrano. Pogostost in količina kupljenih ekoloških izdelkov se neprestano povečujeta. Zato je pomembno, da imajo domači proizvajalci hrane visoko raven logističnega znanja, da lahko obvladajo zapletenost upravljanja in distribucije. Le če bodo pričakovanja potrošnikov glede kakovosti storitev izpolnjena, bodo še naprej podpirali prehod proizvajalcev na bolj trajnostno kmetijstvo.

Italija (predvsem regija Emilija-Romanja) predstavlja ugoden trg za APM zaradi **bogate gastronomske tradicije regije**, za katero je značilna kultura lokalnih in kakovostnih živilskih proizvodov. Tudi vidik lokaliziranega prehranskega sistema in kratkih oskrbnih verig ima v tej regiji dolgo tradicijo, ki je zakoreninjena v kmečki kulturi njenih prebivalcev. Nedavne družbene in politične spremembe so povečale povpraševanje po lokalnih in zdravih živilskih izdelkih, kar je povzročilo preoblikovanje agroživilskega sektorja. Pandemija Covid-19 je izjemno spodbudila dostavo hrane in razvoj spletnih tržnic, za katere pa se na podlagi opravljenih anket zdi, da so v zadnjih nekaj letih izgubile svojo privlačnost in konkurenčnost.

2.1. Pregled raziskav

V raziskavo je bilo vključenih pet držav, in sicer Slovenija, Avstrija, Italija, Poljska ter Madžarska. V vsaki izmed držav je bila izvedena analiza stanja, na podlagi katere so bili po regijah identificirani APM glede na stopnjo kompleksnosti. Skupaj je bilo identificiranih **391 APM**, od katerih jih je 146 veljalo za napredne APM. Število APM in delež naprednih APM sta se med državami zelo razlikovala.

Prikaz APM po državah glede na stopnjo kompleksnosti

Med oblikami organizacije znotraj APM prevladujejo **spletne platforme** (36 %), sledijo **neposredni proizvajalci** (24 %), **zadruga** (20 %), **združenja proizvajalcev** (11 %) in **strateška partnerstva** (9 %).

Za delovanje kratkih oskrbnih verig v okviru alternativnih prehranskih mrež je značilna posebna specifika, ki po eni strani izhaja iz osredotočenosti na neposredne odnose med proizvajalcem in kupcem. Izrecno je mogoče izpostaviti manjši obseg dejavnosti v primerjavi z večjimi trgovci, predvsem pa skrb za kakovost lokalne hrane, naravne ali ekološke pridelke. To pa zahteva vzpostavitev ustreznih pogojev za pretok dobrin "od vil do vilic". V obzir je potrebno vzeti tudi specifične kupcev in njihovih nakupnih navad.

Analize, povezane z delovanjem kratkih oskrbnih verig v navedenih regijah, so bile izvedene ob upoštevanju številnih logističnih vidikov, vključno z obdelavo naročil, skladiščenjem, prevozom, digitalnimi kompetencami, poslovnimi praksami ter izzivi in priložnostmi.

Podrobne analize so predstavljene v nadaljevanju.

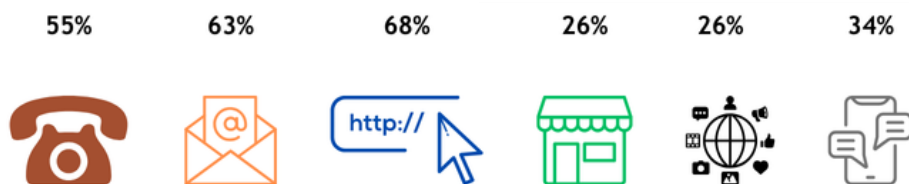
2.2. Analiza logističnih značilnosti in potreb kratkih oskrbnih verig

V podrobnejši raziskavi je sodelovalo **70 APM** iz petih držav (Avstrija, Poljska, Madžarska, Italija in Slovenija). Največ sodelujočih APM je bilo iz Slovenije (16), sledita Avstrija in Madžarska s po 15 APM vsaka ter Poljska in Italija s po 12 APM vsaka.

2.2.1. Obdelava naročil

V sodelujočih regijah so bil ugotovljeni različni pristopi k sprejemanju naročil. APM povečini uporabljajo več rešitev vzporedno. Najpogostejše so naročila oddana prek **spletne strani ali spletne platforme** (68 %), po **e-pošti** (63 %), **po telefonu** (55 %), prek **hitrih sporočil** (npr. Messenger, WhatsApp, Viber) v 34 %, preko **socialnih medijev** (26 %) in **v trgovini** (prav tako 26 %).

Pri vseh APM so spletne platforme ali spletna mesta najpogostejši način za oddajo naročil. Vendar so med državami opazne tudi znatne razlike: na Poljskem naročila običajno oddajajo po elektronski pošti, v Italiji je najbolj priljubljen način neposredno sporočanje preko aplikacij, kot so WhatsApp, Facebook Messenger in podobno, v Sloveniji pa večino naročil oddajo po telefonu.

Tudi pogostost oddajanja naročil se med posameznimi APM zelo razlikuje. Največ ponudnikov (57 % APM) sprejema naročila dnevno, 21 % APM sprejema naročila nekajkrat na teden, 15 % pa naročila sprejema enkrat tedensko. Manjši delež, 7 % mrež, sprejema naročila le nekajkrat mesečno.

Te razlike bi lahko obdelali z redkeje uporabljenimi, vendar še vedno razpoložljivimi kanali, kot so neposredno sporočanje in družbeni mediji, ki zagotavljajo prilagodljivost pri občasnih stikih.

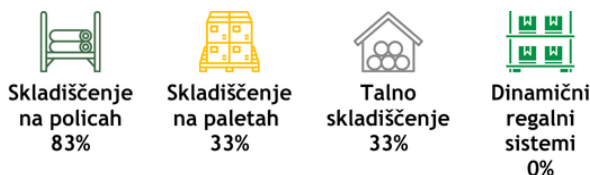
Analizirane APM v povprečju prejmejo **264 naročil na teden**. Kar se tiče razpoložljivosti izdelkov, večina APM (**70 %**) zagotavlja izdelke skozi vse leto. **Sezonsko razpoložljivost je zabeležilo 45 % APM**, ki kažejo večjo variabilnost, kar poudarja širši razpon sezonskih vplivov na proizvode. To nakazuje, da precejšnje število APM prilagaja svojo ponudbo izdelkov glede na sezonske spremembe. **Produkti, ki so na voljo le na določene datume ali v določenih obdobjih, predstavljajo najnižji povprečni delež – le 20 %**, kar pomeni, da se le izbrane APM osredotočajo na izdelke, vezane na določene čase ali dogodke. Podoben trend velja za skoraj vse države **razen za Italijo**, kjer je večina izdelkov na voljo sezonsko.

Glede na to, da so nekateri izdelki na voljo vse leto, veliko anketiranih APM strateško daje prednost odnosom s ključnimi proizvajalci, medtem ko druge z njimi sodelujejo le sezonsko ali ob določenih dogodkih. Ta pristop poudarja prožnost APM pri sprejemanju različnih tržnih in operativnih strategij za izpolnjevanje povpraševanja potrošnikov in ohranjanje učinkovitosti.

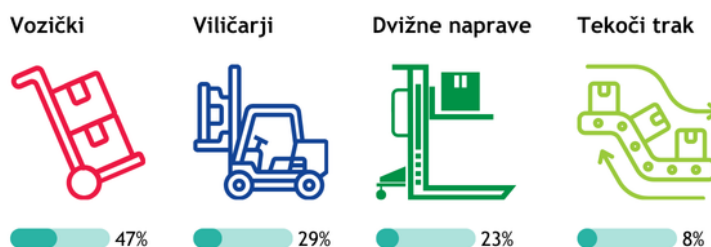
2.2.2. Skladiščenje

Pri preučevanju strategij skladiščenja v podjetjih je treba prepoznati različne vrste rešitev za skladiščenje, ki jih uporabljajo. **Skladiščenje na policah** je prevladujoča metoda, ki ji daje prednost 83 % APM, najverjetneje zaradi njene vsestranskosti in učinkovitosti v različnih primerih skladiščenja. **Skladiščenje na paletah**, ki ga uporablja 33 % mrež, izpolnjuje potrebo po namestitvi večjih ali težjih izdelkov. **Talno skladiščenje**, ki je prav tako uporabljeno v 33 %, APM izberejo na podlagi posebnih značilnosti skladiščenih predmetov. Analizirane APM ne uporabljajo **dinamičnih regalnih sistemov**.

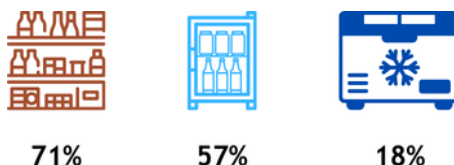

Večina analiziranih APM (73 %) uporablja predvsem skladiščenje na policah, kar je trend, ki se ujema z večino anketiranih držav. Vendar pa je ob tem treba izpostaviti, da italijanske APM uporabljajo najbolj raznolike metode skladiščenja, predvsem skladiščenje na policah in paletah, nekatere pa za večjo prilagodljivost uporabljajo tudi skladiščenje na tleh.

Razpon rešitev skladišč ali skladiščne opreme, ki jih uporabljajo APM, kaže na raznolikost njihovih skladiščnih dejavnosti. Najpogostejše uporabljena rešitev so vozički (47 %), sledijo viličarji (29 %), dvižne naprave (23 %), 8 % APM pa uporablja transportne sisteme (tekoči trak).

Vpogled v skladiščne prostore APM razkriva, da je **konvencionalno skladiščenje** (brez posebnega nadzora temperature) najpogostejše uporabljena možnost, saj je 71 % APM navedlo, da posedujejo takšne skladiščne prostore. **Hladilno skladiščenje** prav tako pogosto uporablja 57 % APM. **Skladiščenje v zamrzovalniku** uporablja 18 % APM.

APM na splošno uporabljajo konvencionalno skladiščenje, hladilno skladiščenje ali kombinacijo obeh, kar kaže na prilagojen pristop k skladiščenju, ki ustreza posebnim zahtevam njihovih proizvodov in pričakovanjem njihovih tržnih segmentov.

2.2.3. Obdelava pri prevozu

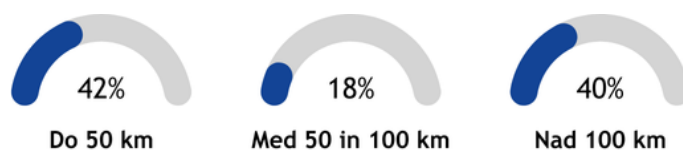
Pri proučevanju logistike in upravljanja oskrbne verige APM je en ključnih elementov, ki ga je treba obravnavati, njihov način obvladovanja transportnih procesov. Ta vidik je bistvenega pomena, saj neposredno vpliva na učinkovitost in uspešnost distribucije izdelkov, kar posledično vpliva na uspešnost poslovanja in zadovoljstvo strank. Podatki o obdelavi prevoza omogočajo pomemben vpogled v to, kako mreže nadzorujejo gibanje blaga od izvora do končnega potrošnika.

71 % anketiranih APM vključuje transportne procese kot del svoje ponudbe storitev, kar poudarja pomen logistike in tovarnega prometa kot ključnih elementov njihovega poslovanja, vključno s storitvami pošiljanja, dostave in distribucije. Nasprotno pa preostalih 29 % ne ponuja transportnih procesov.

Iz analiz praks upravljanja dostave izhaja, da **92 % APM dostavo upravljajo sami**, pri čemer uporabljajo lastne vire, osebje in infrastrukturo. **Zunanje ponudnike logističnih storitev uporablja 38 % APM**. **Osebni prevzem** je manj pogosta praksa, o kateri poroča **samo 26 %** vseh APM, kar je lahko posledica posebne narave izdelkov ali pa želja strank.

Analiza področja, ki ga pokrivajo, razkriva zanimive trende v zvezi z dosegom strank. Največji delež APM navaja dostavo do **50 km (42 %)**, medtem ko kar 40 % APM pokriva dostavo tudi za razdalje **nad 100 km**. Dostavo za razdalje **med 50 in 100 km nudi 18 % APM**. Rezultati na splošno kažejo, da se geografski obseg, ki ga pokrivajo posamične APM razlikuje; prisotna je močna osredotočenost na lokalne trge, medtem ko le manjši delež teh mrež deluje tudi na širšem območju.

V analiziranih regijah je povprečno število dostav na teden 270. Število dostavnih mest/točk na posamični dostavni dan v povprečju znaša 178. Avstrijske APM opravijo največ dostav in imajo zato tudi največje število dostavnih mest v eni dostavi. APM običajno uporabljajo kombinacijo načinov dostave, vključno s kombiji in osebnimi avtomobili ali kombiji in tovornjaki, odvisno od obsega prodaje in občutljivosti izdelkov.

Dejstvo, da 69 % APM zagotavlja neprekinjeno hladno verigo, poudarja pomen uravnavanja temperature za nekatere izdelke. Po drugi strani pa 31 % ponudnikov, ki ne izpolnjujejo standardov za upravljanje hladne verige, kar morda kaže na njihovo osredotočenost na prodajo nepokvarljivih dobrin. To nakazuje sposobnost prilagajanja APM različnim vrstam izdelkov in zahtevam strank, ter predstavlja tako izzive kot tudi priložnosti za izboljšanje modelov dostave, z namenom izboljšanja učinkovitosti storitev in zadovoljstva strank.

2.2.4. Digitalne kompetence

IT rešitve so zelo pomembne v alternativnih prehranskih mrežah (APM), kar potrjujejo analize njihove uporabe v teh organizacijah. Informacijske rešitve se najpogosteje uporabljajo v procesih, povezanih z naročili, kar poudarja njihovo ključno vlogo pri učinkovitem upravljanju tega področja. Drugi pomembni procesi, v katerih se uporabljajo informacijske tehnologije, so **upravljanje transporta, upravljanje skladišč in načrtovanje povpraševanja**, kar kaže na potrebo po optimizaciji posameznih členov oskrbne verige.

Informacijske rešitve se redkeje uporabljajo na področjih, kot so vidnost oskrbne verige, povratna logistika in tehnologije, povezane s prehranskim potnim listom. Nizka pogostost njihove uporabe na teh področjih lahko nakazuje, da imajo APM še veliko prostora za razvoj v smislu polne integracije informacijskih tehnologij, kar bi lahko prispevalo k večji operativni učinkovitosti in boljši kakovosti storitev.

Uporaba informacijskih rešitev v APM je ključni element njihovega delovanja, nadaljnje naložbe v sodobne tehnologije pa lahko pripomorejo k optimizaciji procesov in izpolnjevanju potreb potrošnikov na vse hitreje spreminjajočem se trgu hrane.

2.2.5. Poslovne prakse

Strateški pristop v **Avstriji** vključuje opredelitev ustreznih vozil glede na količino naročil, območje dostave in vrsto pogona, s poudarkom na trajnostnih možnostih, kot so električni kombiji. Hlajenje skladišč je

optimizirano z izolacijo in praksami varčevanja z energijo, učinkovito upravljanje s povpraševanjem po izdelkih pa pomaga uravnotežiti uporabo virov in načrtovanje.

Madžarske APM uporabljajo podatkovno podprto odločanje za logistične prilagoditve v realnem času, pri čemer se osredotočajo na kazalnike, kot so stroški na dostavo in uspešnost prevoznikov. Okolju prijazne prakse vključujejo uporabo tovornih koles za dostavo v mestih, namestitve avtomatov za prodajo hrane in uporabo povratnih prevozov za izboljšanje učinkovitosti voznega parka in zmanjšanje vpliva na okolje.

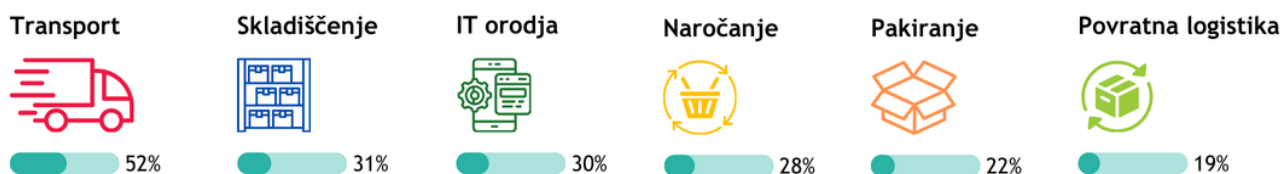
Italija poudarja sodelovanje med lokalnimi proizvajalci, logističnimi operaterji in organi za vzpostavitev trajnostnih regionalnih verig preskrbe s hrano. Italijanske APM ponujajo prilagodljive možnosti dostave, kot so prevzem in digitalne omarice, ter uporabljajo trajnostne prakse, kot so električna vozila. Embalaža za večkratno uporabo dodatno podpira krožno gospodarstvo in zmanjšuje stroške.

Poljske APM z namenom doseganja večjega povpraševanja organizirajo tedenske tržnice na mestnih območjih, kar hkrati vodi do poenostavljene distribucije in tesnejšega stika s strankami. Prav tako združujejo naročila prek platform tretjih oseb, s čimer zmanjšujejo dostavne poti in emisije. Spletne nakupovalne platforme, ki vključujejo več proizvajalcev hkrati, poenostavljajo naročila in zagotavljajo podrobne informacije o izdelkih, s čimer izboljšujejo dostop potrošnikov do lokalnega blaga.

Slovenske APM dajejo prednost digitalizaciji, da bi izboljšale obdelavo naročil in prepoznavnost blagovnih znamk, kar koristi tako poslovnim transakcijam kot tudi okoljski trajnosti. Občine podpirajo zadrge z nepovratnimi sredstvi, promocijskimi dejavnostmi in skupnimi viri. Lokalna trgovina poudarja preglednost in sledljivost, spodbuja zaupanje med proizvajalci in potrošniki ter z neposrednimi odnosi in minimalno predelavo krepi trajnost.

2.3. Izzivi in priložnosti za kratke oskrbne verige

Ugotovitve glede izzivov, s katerimi se soočajo APM v analiziranih regijah, kažejo, da so **transportni procesi najbolj problematično področje**, s katerim se sooča kar 52 % APM. Treba je poudariti, da so to ključna področja, ki neposredno vplivajo na operativno učinkovitost in zadovoljstvo strank. 31 % APM je navedlo **izzive, povezane s skladiščnimi procesi**, kar nakazuje, da je treba pozornost nameniti tudi upravljanju skladišč in tam zagotoviti optimizacijo. Po drugi strani je kot izzive na **področju uporabe informacijskih orodij** navedlo 30 % vprašanih, kar lahko kaže na potrebo po naložbah v tehnologijo in boljše upravljanje skladiščnega prostora. **Procese pakiranja** je kot izziv navedlo 22 % sodelujočih, pri čemer je glavni vidik nizka stopnja digitalizacije teh procesov. **Procesi povratne logistike** so bili redko omenjeni (19 %), kar lahko nakazuje, da v trenutnih dejavnostih APM, temu področju namenjajo manj pomena.

V nadaljevanju so opisani izzivi in priložnosti kratkih oskrbnih verig glede na sodelujoče države.

2.3.1. Poljska

Izzivi in priložnosti za kratke oskrbne verige na Poljskem se nanašajo predvsem na naslednje vidike:

- **Zmanjšanje stroškov in povečanje učinkovitosti**

Sodelovanje med različnimi akterji APM omogoča ekonomijo obsega in konsolidacijo logističnih storitev, kar zmanjšuje stroške za mala podjetja in spodbuja trajnost.

- **Tržna moč potrošnikov**

Naraščajoče povpraševanje po ekoloških in regionalnih proizvodih vpliva na cene in spodbuja spremembe v kmetijski proizvodnji in preskrbi s hrano, kar poudarja pomen preferenc potrošnikov.

- **Promocija in prepoznavnost**

Veliko APM se spopada z omejeno ozaveščenostjo in prepoznavnostjo potrošnikov, kar ovira njihovo potencialno rast. Notranji postopki za obdelavo naročil, kot so delovno intenzivne metode, lahko omejujejo članstvo in tržni doseg.

- **Tržne strategije**

Slaba ozaveščenost o APM v poljski družbi poudarja potrebo po večjih naložbah v tržne strategije za povečanje ozaveščenosti in razširitev vpliva. Nacionalni in lokalni kmetijski podporni centri imajo lahko ključno vlogo pri podporanju razvoja APM.

- **Širjenje znanja**

Izobraževanje proizvajalcev in potrošnikov o prednostih in priložnostih, ki jih prinašajo APM, je bistvenega pomena za njihov trajnostni razvoj in širitev.

- **COVID-19 in cilji na področjih okolja, družbe in upravljanja**

Trenutni izzivi, vključno s pandemijo COVID-19 in osredotočenostjo na cilje s področja okolja, družbe in upravljanja (*Environmental, Social and Governance goals*, v nadaljevanju: ESG), predstavljajo priložnosti za večje sodelovanje med podjetji, potrošniki in zainteresiranimi političnimi deležniki za krepitev APM.

- **Potrebe potrošnikov**

Izpolnjevanje zahtev potrošnikov po visokokakovostnih in trajnostnih izdelkih ustvarja priložnosti za APM, da se razširijo in uspevajo na trgu.

Za trajnostni razvoj poljskih APM so ključnega pomena sodelovanje, tržna moč potrošnikov, priznavanje in širjenje znanja. Obravnavanje trenutnih izzivov in izkoriščanje priložnosti lahko vzpostavi APM kot sestavni del odprnega in trajnostnega prehranskega sistema v prihodnosti.

2.3.2. Slovenija

Izzivi in priložnosti za kratke oskrbne verige v Sloveniji se nanašajo predvsem na naslednje postavke:

- **Različni poslovni modeli**

APM delujejo z različnimi modeli, od neposredne proizvodnje in dobave potrošnikom do uporabe spletnih platform za prodajo in dostavo. Ne glede na vrsto poslovnega modela pa se vsi ponudniki soočajo z zapletenimi izzivi na področju distribucije in logistike izdelkov.

- **Nakupne navade potrošnikov**

Ključno je razumevanje spreminjajočih se nakupnih vzorcev in obsega naročil, zlasti za hitro pokvarljivo blago. Sezonske zahteve vplivajo na odločitve o upravljanju skladišča in voznega parka, kar kaže na potrebo po prilagodljivih strategijah.

- **Območje dostav**

Številne APM dostavljajo proizvode na razdalji do 50 km, nekatere pa tudi nad 100 km, kar zahteva dobro organizirane logistične procese. Upoštevanje standardov za varnost hrane ob veliki konkurenci večjih ponudnikov je še bolj zapleteno.

- **Priložnosti na področju ciljnih skupin in trženja**

Oprelitev ciljnih skupin in izpopolnitev trženjskih strategij lahko povečata zaupanje strank in vodita v dolgoročna partnerstva. Zagotavljanje večletnih pogodb z institucijami zagotavlja njihovo stabilnost pri načrtovanju in delovanju.

- **Sodelovalna omrežja**

APM lahko optimizirajo vire s spodbujanjem sodelovanja med lokalnimi proizvajalci, posredniki in ponudniki logističnih storitev. Digitalne rešitve za obdelavo naročil in vidnost dobavne verige lahko spodbujajo rast in učinkovitost APM.

- **Pobude za trajnost**

Z uporabo okolju prijaznih praks pri pakiranju in kmetovanju izpolnujemo zahteve potrošnikov po trajnosti. Te pobude odpirajo nove tržne priložnosti in so v skladu z razvijajočimi se preferencami potrošnikov.

Zaključimo lahko, da se APM v Sloveniji soočajo z logističnimi izzivi in močno konkurenco, vendar imajo tudi velike priložnosti za rast s sodelovanjem, inovacijami in trajnostnimi pobudami. To dinamično okolje zahteva prilagodljive strategije za obvladovanje spreminjajočih se potrošniških trendov in regulativnih okolij.

2.3.3. Avstrija

Izzivi in priložnosti za kratke oskrbne verige v Avstriji se nanašajo predvsem na naslednje postavke:

- **Prednosti sodelovanja**

Sodelovanje med APM omogoča ekonomijo obsega, združuje finančne in človeške vire, povečuje stroškovno učinkovitost, trajnost in dostop do financiranja. Sodelovanje prav tako pomaga ublažiti sezonske vplive v poljedelstvu.

- **Kupna moč potrošnikov**

Vse večje povpraševanje potrošnikov po ekološko pridelanih in regionalnih proizvodih spodbuja razvoj APM. Potrošniške preference vse bolj določajo cene, kar vodi v spremembe v kmetijski proizvodnji in preskrbi s hrano.

- **Trženje in ozaveščanje**

Za APM je pogosto značilna slaba ozaveščenost potrošnikov, kar ovira prepoznavanje visokokakovostnih in trajnostnih izdelkov. Vlaganje v trženjske strategije je ključnega pomena za povečanje prepoznavnosti in vključenosti potrošnikov.

- **Politični vplivi**

Pandemija COVID-19 poudarja potrebo po odpornih in trajnostnih prehranskih sistemih, kar spodbuja politično podporo za APM. Cilji ESG na ravni EU poudarjajo okoljsko trajnost, družbeno odgovornost in dobro upravljanje, kar zahteva prilagoditve in podporo političnih deležnikov.

- **Vloga nacionalne politike**

Avstrijska nacionalna ministrstva, kot sta Zvezno ministrstvo za kmetijstvo in Zvezno ministrstvo za podnebne ukrepe, imajo ključno vlogo pri oblikovanju pogojev za APM. Vendar pa skladnost s predpisi in birokratska bremena lahko predstavljajo velik izziv za vire in delovanje APM.

Če povzamemo, so sodelovanje, tržna moč potrošnikov, izboljšanje trženja, politična podpora in ustrezna infrastruktura ključnega pomena za trajnostni razvoj APM. Kljub izzivom, ki jih prinašajo cilji COVID-19 in

ESG, ti vidiki vendarle predstavljajo priložnosti za večje sodelovanje med podjetji, potrošniki in političnimi zainteresiranimi stranmi za vzpostavitev odpornih in trajnostnih prehranskih sistemov.

2.3.4. Italija

Izzivi in priložnosti za kratke oskrbne verige v Italiji se nanašajo predvsem na naslednje postavke:

- **Povpraševanje potrošnikov**

Vse večje povpraševanje po lokalni in zdravi hrani predstavlja pomembno priložnost za rast APM v Emiliji-Romanji.

- **Izzivi v dobavni verigi**

Zaradi sezonskih nihanj in razdrobljene proizvodnje se APM soočajo z izzivi pri ohranjanju doslednosti dobavne verige.

- **Razdrobljena proizvodnja**

Prisotnost številnih malih proizvajalcev in pomanjkanje sodelovanja prispevata k logistični neučinkovitosti.

- **Logistika in distribucija**

Organizacija distribucije lokalno pridelane hrane za izpolnjevanje različnih zahtev kupcev je lahko za APM zapletena.

- **Priložnosti zaradi sodelovanja**

Sodelovanje med APM, proizvajalci, ponudniki logističnih storitev in trgovci na drobno lahko racionalizira dobavne verige, ublaži sezonska nihanja in zmanjša stroške.

- **Vključevanje tehnologije**

Vzpostavitev digitalnih platform in komunikacijskih orodij lahko izboljša usklajevanje in učinkovitost znotraj APM, čeprav je treba upoštevati kulturno odpornost in ekonomsko upravičenost.

- **Širitev trga in trženje**

Z diverzifikacijo končnih kupcev in sprejetjem inovativnih trženjskih strategij se lahko poveča konkurenčnost in dosežejo ekonomije obsega.

- **Ozaveščenost in vključenost potrošnikov**

Spodbujanje ozaveščenosti o prednostih podpore lokalnim in trajnostnim prehranskim sistemom lahko spodbudi zvestobo potrošnikov in vključenost skupnosti.

- **Politična podpora**

Zagovarjanje podpornih politik, dostopa do financiranja, nepovratnih sredstev in regulativnih okvirov na regionalni in nacionalni ravni lahko ustvari spodbudno okolje za rast in razvoj APM.

S sodelovanjem, integracijo tehnologije, širitvijo trga, vključevanjem potrošnikov in politično podporo se lahko rešujejo strukturni izzivi, kar lahko APM v Emiliji-Romanji pripomore k boljšemu poslovanju v konkurenčnem okolju in izpolnjevanju naraščajočih potreb po lokalni in trajnostni hrani.

2.3.5. Madžarska

Izzivi in priložnosti za kratke oskrbne verige na Madžarskem se nanašajo predvsem na naslednje postavke:

■ Omejena partnerstva

Brez razvoja partnerstev se tako sodobne kot tudi tradicionalne oblike kratkih oskrbnih verig soočajo z negotovo trajnostjo, kar vpliva na dostopnost za potrošnike in proizvajalce.

■ Izzivi za male kmetije

Male kmetije, zlasti tiste, ki same niso dovolj konkurenčne, se težko odzivajo na izzive in izboljšave znotraj kratkih oskrbnih verig.

■ Družbena sprejemljivost

Krepitev družbene sprejemljivosti zahteva večjo ozaveščenost in prepoznavnost proizvajalcev in kupcev v sistemu kratkih oskrbnih verig.

■ Starajoče se prebivalstvo in vrzeli v znanju in veščinah

Na strani proizvajalcev staranje prebivalstva in nezadostno strokovno znanje ovirata generacijske spremembe in dejavnosti, povezane s trženjem.

■ Spremembe v navadah potrošnikov

Povpraševanje se je zaradi sprememb potrošniških navad, na katere so vplivale gospodarske omejitve, preusmerilo k cenovno ugodnim izdelkom iz globalnih oskrbnih verig.

■ Ozaveščenost in vključevanje potrošnikov

Spodbujanje trajnostnih sonaravnih virov je v veliki meri odvisno od povečanja zavedanja in vključevanja potrošnikov – večje ko je povpraševanje po tovrstnih izdelkih, večji vpliv bo to imelo na ponudbo.

■ Finančna podpora

Finančna podpora skupaj z zgodovinskimi naložbami v kmetijski sektor predstavlja priložnosti za rast kratkih oskrbnih verig.

■ Regulativna in politična podpora

Stalna regulativna in politična podpora lahko odpravlja izzive in olajša razvoj kratkih oskrbnih verig.

Kratke oskrbne verige na Madžarskem se torej soočajo s pomembnimi izzivi, povezanimi z družbeno sprejemljivostjo, staranjem prebivalstva in spreminjajočimi se navadami potrošnikov. Za premagovanje teh izzivov so potrebna skupna prizadevanja za večjo ozaveščenost potrošnikov, odpravo pomanjkanja znanja in spretnosti proizvajalcev ter zagotovitev finančne in politične podpore. Kljub oviram so sistemi kratkih oskrbnih verig na Madžarskem obetavni, če bodo razviti potrebni podporni sistemi za reševanje ugotovljenih razvojnih potreb.

2.3.6. Skupni izzivi in priložnosti

Na Poljskem, v Sloveniji, Avstriji, Italiji in na Madžarskem izzivi in priložnosti v kratkih verigah preskrbe s hrano (SFSC) predstavljajo sicer raznoliko, a kljub temu povezano pokrajino, ki poudarja kompleksnost in potencialne izboljšave kratkih oskrbnih verig.

Skupni izzivi sodelujočih regij so:

■ Ozaveščenost potrošnikov in trženje

Med izzivi prevladujeta predvsem nizka stopnja ozaveščenosti potrošnikov in slaba prepoznavnost alternativnih prehranskih mrež (APM). To pomanjkanje prepoznavnosti ovira njihov potencial rasti in

zahteva znatne naložbe v trženjske strategije v vseh državah, da bi potrošnike izobrazili o prednostih podpore lokalnim in trajnostnim prehranskim sistemom in jih pritegnili k njim.

- **Logistika in upravljanje oskrbovalne verige**

Učinkovito upravljanje dobavne verige, zlasti na področju distribucije in logistike, je pomemben izziv. Sezonska nihanja, radij dostave in potreba po skladnosti s standardi za varnost hrane otežujejo delovanje in zahtevajo prilagodljive in inovativne logistične rešitve.

- **Sodelovanje in koordiniranje**

Potreba po boljšem sodelovanju med različnimi zainteresiranimi stranmi, vključno s proizvajalci, potrošniki, ponudniki logističnih storitev in oblikovalci politik, je poudarjena kot ključni dejavnik za premagovanje operativnih izzivov in doseganje ekonomije obsega.

- **Regulativna in politična podpora**

Med pogostimi izzivi APM navajajo premagovanje regulativnih okolij in zagotavljanje ustrezne politične podpore. Skladnost z razvijajočimi se predpisi, administrativne obremenitve ter potreba po finančni in infrastrukturni podpori so ključna področja, ki zahtevajo nadaljnjo pozornost.

Poleg skupnih izzivov pa se pojavlja tudi več skupnih priložnosti, med drugim:

- **Rastoče povpraševanje potrošnikov**

Vse večje povpraševanje potrošnikov po ekološki, regionalni in trajnostno pridelani hrani v teh državah predstavlja veliko priložnost za širitev in uspeh APM.

- **Tehnološki napredek**

Uporaba digitalnih platform in tehnoloških rešitev omogoča povečanje učinkovitosti oskrbne verige, izboljšanje usklajevanja med zainteresiranimi stranmi ter povečanje tržnega dosega in vključenosti potrošnikov.

- **Trajnostna naravnost in cilji ESG**

Globalna osredotočenost na okoljske, družbene in upravljske cilje (ESG) ter prizadevanja za bolj trajnostno proizvodnjo in potrošnjo hrane odpirajo nove možnosti za inovativnost APM ter pridobivanje podpore potrošnikov in oblikovalcev politik.

- **Sodelovalni modeli**

Z razvojem sodelovalnih mrež in partnerstev je mogoče reševati logistične izzive, zmanjšati stroške ter olajšati izmenjavo znanja in najboljših praks, kar povečuje splošno odpornost in konkurenčnost APM.

Kljub različnim družbeno-gospodarskim razmeram na Poljskem, v Sloveniji, Avstriji, Italiji in na Madžarskem se trajnostno naravnani kraji v teh državah soočajo z vrsto skupnih izzivov in priložnosti, ki poudarjajo pomen usmerjenih ukrepov in skupnih prizadevanj. Za reševanje teh skupnih vprašanj je potreben večplasten pristop, ki vključuje **večjo ozaveščenost potrošnikov, izboljšanje logistike in upravljanja oskrbne verige, spodbujanje sodelovanja med zainteresiranimi stranmi ter zagovarjanje podpornih politik in predpisov**. Z izkoriščanjem teh priložnosti in premagovanjem izzivov lahko trajnostno naravnani prehranski sistemi pomembno prispevajo k razvoju bolj odpornih, trajnostnih in pravičnih prehranskih sistemov v Srednji Evropi.

Analiza kratkih oskrbnih verig v sodelujočih regijah poudarja različne, a medsebojno povezane izzive in priložnosti v različnih regijah. To zajema mnoga področja, od pomena učinkovite logistike in skladiščenja do vloge ozaveščenosti potrošnikov in tehnološke integracije – uspeh APM v Srednji Evropi je odvisen od odpravljanja ovir – tako tistih, ki so značilne za neko posamezno regijo, kot tudi tistih, ki so skupne vsem. Medtem ko prevoz, upravljanje skladišč in skladnost s predpisi predstavljajo velike izzive, pa skupno priložnost predstavlja vse večje povpraševanje potrošnikov po lokalnih in trajnostnih izdelkih ter potencial tehnologije za optimizacijo procesov.

Na Poljskem, v Sloveniji, Avstriji, Italiji in na Madžarskem se kot ključna sestavina uspeha kaže spodbujanje sodelovanja med proizvajalci, ponudniki logističnih storitev, potrošniki in oblikovalci politik. Sodelovalna omrežja lahko izboljšajo učinkovitost virov, zadovoljijo povpraševanje potrošnikov in povečajo odpornost na zunanje motnje. Strateška podpora vlad ter naložbe v trženje in digitalna orodja bodo omogočile APM, da bolje zadovoljijo povpraševanje po visokokakovostni in trajnostni hrani ter hkrati spodbujajo gospodarski razvoj in trajnostne cilje v teh regijah. Z usmerjenimi ukrepi in stalnim sodelovanjem z zainteresiranimi stranmi lahko kratke oskrbne verige postanejo osrednji dejavnik razvoja trajnostnih in odpornih prehranskih sistemov v Srednji Evropi.